

WRD.5133.2.27.2021.KLŻ

Warszawa, 2021-06-15

ZAWIADOMIENIE

Działając na podstawie art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r., poz. 710), oraz § 15 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2011 nr 113 poz. 661, ze zm.)

- zawiadamiam o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zespołu umocnień **Przedmoście Warszawskie (1916-1918 Brückenkopf Warschau) odcinek Józefów, powstałego w latach 1916-1918 i rozbudowywanego w latach 1920, 1939, 1940-1944, (gmina Józefów, powiat otwocki)**, do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

W ramach rozpoznania wartości zabytkowych obiektu MWKZ dokonał jego oględzin, kwerendy archiwalnej oraz analizy stanu zachowania. Zespół umocnień, określony umownie jako Odcinek Józefów, jest częścią Przedmościa Warszawskiego (Brückenkopf Warschau) – pozycji obronnej zbudowanej przez armię niemiecką podczas I wojny światowej, w latach 1915-1916, jako pozycja obronna typu półstałego (fortyfikacje polowe wzmocnione budowlami z żelbetu), w celu osłonięcia Warszawy od wschodu na wypadek rosyjskiej ofensywy.

Fortyfikacje na terenie obecnego Józefowa poprowadzono skrajem lasu, porastającego lekko pagórkowaty teren i jedną wysoką wydmy, a następnie przez pola do krawędzi doliny Wisły. Były utrzymywane i miejscami wzmocniane do marca 1918 r. W końcu lipca 1920 r., w obliczu sowieckiej ofensywy postanowiono wyremontować fortyfikacje i wykorzystać jako drugą linię obrony, stykającą się z pierwszą linią w Wiązownie.

Zespół umocnień, określony umownie jako Odcinek Józefów, jest częścią Przedmościa Warszawskiego – pozycji obronnej, ciągnącej się od Ryni nad Narwią do miejscowości Nadbrzeż nad Wisłą (na południe od Karczewa). Położony jest w zachodniej części Józefowa - między torami kolejowymi i Wisłą: pozycja z 1916 i 1920 r. ciągnie się po północnej stronie ulic Polnej, Bema i Wawerskiej oraz wzdłuż ul. Powstańców Warszawy, fortyfikacje z lat 1939-1944 w pasie wzdłuż skarpy doliny Wisły od ul. Dworskiej do Górczewskiej oraz od ul. Kard. S. Wyszyńskiego do ul. Przyszłości i Drogowców.

Pozycja z lat 1916-1920 jest częściowo czytelna na całej długości: na odcinku zachodnim tworzą ją cztery odcinki okopów z pozostałości jednego połowego schronu biernego, ruiną jednego żelbetowego i jednego o konstrukcji mieszanej, a na pozostałej części, gdzie schrony nie były wysadzane ze względu na otoczenie zabudową - 11 stałych schronów zachowanych w całości i jeden częściowo, 4 kolejne o znanej lokalizacji są obecnie niewidoczne na skutek zasypania (całego schronu lub jego pozostałości) albo włączenia w bryłę późniejszego budynku.

Z zespołów umocnień polowych z lat 1939-1944 czytelne są fragmenty, nie tworzące obrazu całości: odcinki okopów wzdłuż krawędzi doliny Wisły, odcinki południowej części radzieckiej 2. linii obrony oraz wykopy pod polowe schrony bierne lub obserwacyjne w 4 niemieckich punktach oporu.

Zagrożenie zespołu stanowi zagospodarowywanie i zabudowa kolejnych działek, powodujące zwłaszcza niszczenie i zacieranie fortyfikacji polowych, oraz inwestycje na terenach już zurbanizowanych, kolidujące ze schronami żelbetowymi, ich ekspozycją, czytelnością całego założenia i pozostałościami okopów zachowanych pod powierzchnią ziemi. Czytelność okopów pogarsza zasypywanie ich śmieciami i odpadami organicznymi, zagrożeniem dla nich może być też stosowanie ciężkiego sprzętu do prac leśnych. Elementy mostu odstawiane przez podmywanie brzegu są usuwane podczas czyszczenia koryta Wisły.

Odcinek Józefów jest jedynym fragmentem pozycji, na którym nie zostały wysadzone i zachowały się w całości żelbetowe schrony obserwacyjne i bojowe z 1. wojny światowej - przetrwała większość z nich, w kilku odmianach. Znajduje się tu także częściowo zachowany jeden z 4 stałych punktów oporu i umocnienia polowe z nietypowymi dla Przedmościa rozwiązaniami. W 1920 r. fortyfikacje odcinka wykorzystano do odparcia sowieckiego ataku, a most przez Wisłę i umocnienia w jego rejonie wiążą się z walkami we wrześniu 1939 r. i są istotne dla historii dalszej rozbudowy Przedmościa oraz jego wykorzystania w 1944 r.

Zdaniem organu obiekty składające się na zespół schronów i umocnień tworzący Przedmoście Warszawskie posiada wartości historyczne i naukowe, jako przykład powstałych pozycji ufortyfikowanych z czasu I wojny światowej. Przedmoście Warszawskie jest jedną z dwóch istniejących w Polsce - obok Giżyckiej Pozycji Polowej, tego typu pozycji, od której różni się zastosowaniem nowocześniejszego typu fortyfikacji (liniowe z punktami oporu, silniej rozproszone, nasyczone żelbetowymi schronami obserwacyjnymi i bojowymi) i eksperymentalnych rozwiązań, co powoduje duże zróżnicowanie obiektów pod względem formy i konstrukcji. Jest zatem cennym świadectwem inżynierii militarnej.

Wykaz czytelnych w terenie obiektów planowanych do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji na podstawie niniejszej karty ewidencyjnej:

1) pozycja obronna z lat 1916-1920.

- **Zespół 1c, 1d – odcinek umocnień polowych z pozostałością wysadzonego schronu o konstrukcji drewniano-żelbetowej.**
Działki ew.: 74/22, 86/1, 90/1 i 93/1 z obrębu 16
- **Zespół 1e, 1f – odcinek umocnień polowych z pozostałością polowego schronu biernego**
Działki ew.: 53, 54, 55, 56 i 57 z obrębu 16
- **Schron bojowy (1g) z odcinkiem rowu strzeleckiego (1h).**
Działki ew.: 59/3, 59/2 i 60/2 z obrębu 16
Schron żelbetowy (na działce 59/2) dla ckm, wysadzony po 1944 r., w stanie czytelnej ruiny, walorem jest zachowanie wraz z okopem i odsłonięcie w wyniku uszkodzenia szczegółów konstrukcji – tylko na tym obiekcie z całego odcinka.
- **Ziemne umocnienia (1i)**
Działki ew.: 92 i 94 (fragment) z obrębu 64
- **Punkt oporu na Górcie Reisswassera (zespół 3)**
między ulicami: 3 Maja, Powstańców Warszawy i Wspólną.
Zespół obejmuje schrony 3a, 3b, 3c, 3d, 3e i 3f oraz słabo czytelne pozostałości umocnień ziemnych, przy czym pozostałości schronu 3e nie są widoczne na powierzchni ziemi. Teren zespołu:

działki 49/3, 51/7, 51/8, 53/13, fr. 53/15, 54/3, 54/5 i fr. 51/5, 50 i 52, z obrębu 47 w granicach zaznaczonych na zał. nr 3a, ilustrujący obszar czytelnego zachowania pozycji i przedpoła punktu oporu na Górcie Reisswassera.

Poszczególne obiekty zespołu 3 (Punkt oporu na Górcie Reisswassera) widoczne w terenie:

- schron obserwacyjny (3a) - na grzbiecie wydmy

działka ew. 49/3 z obrębu 47

Schron żelbetowy z elementami konstrukcji drewnianej, z zachowanym częściowo nasypem.

- schron obserwacyjny (3b) - w północno-wschodniej części grzbietu wydmy

działka ew. 51/8 (i/lub 51/7 – obie działki powstały z podziału 51/4, wpisanej w karcie) z obrębu 47.

Schron żelbetowy, zachowany w całości wraz z częścią nasypu, jedno wejście zamurowane podczas adaptacji przez Obronę Cywilną.

- schron (3c) z zachowanym częściowo nasypem – wałem piechoty, rozebrane częściowo skrzydła schronu niewidoczne na powierzchni

Działki ew. 53/15 i 53/13 (na tej drugiej zasypana część schronu) z obrębu 47

u wschodniego podnóża wydmy, po północnej stronie wewnętrznej drogi

Unikalna żelbetowa budowla – przypuszczalnie schron-podwalnia ze stanowiskiem obserwacyjnym, wbudowana w wał forteczny.

- schron bojowy (3d) zachowany z częściowo przekształconym nasypem

u wschodniego podnóża wydmy, na zachód od głównego budynku Szpitala Neuropsychiatrycznego

Działka ew. 53/15 z obrębu 47

Schron żelbetowy dla ckm, zachowany w całości, ze śladami późniejszych adaptacji przez OC

- schron obserwacyjny (3f) - na północny wschód od wydmy

działka ew. nr 54/5 i prawdopodobnie 54/3 (droga), południowo-zachodnie naroże może wchodzić na działkę 51/5 (też droga) z obrębu 47.

Schron żelbetowy, zachowany w całości oprócz nasypu, ze śladami adaptacji przypuszczalnie przez Obronę Cywilną.

- **Schron bojowy (4c) - zachowany w całości wraz z nasypem.**

na północ od ul. Powstańców Warszawy ok. 100 m od ul. Piłsudskiego,

działki ew. 143 i 141 (fragment nasypu maskującego) z obrębu 44.

Schron żelbetowy dla ckm,

- **Schron bojowy (4d)**

przy ul. Piłsudskiego, 40 m na północ od ul. Powstańców Warszawy, częściowo w pasie drogowym, częściowo na terenie warsztatu samochodowego

działki ew. 147 i 150/4 z obrębu 44.

Schron żelbetowy dla ckm, Zachowany w całości oprócz nasypu.

2) fortyfikacje i obiekty inżynieryjne z I. 1939-1944

a) zespół przyczółka mostowego – złożony z pozostałości mostu i polskich fortyfikacji związanych z jego obroną w 1939 r., fortyfikacji niemieckich i radzieckich:

- **5c i 5d** – dwa zachowane odcinki okopów, przypuszczalnie polskich przekształconych podczas adaptacji przez wojska radzieckie i być może wcześniej niemieckie
działka ew. 3/2 z obr. 58
- **5e + 5f** – pozostałości niemieckiego punktu oporu i stanowiska niewyjaśnionego pochodzenia, wraz z placem wykonanym podczas budowy mostu
działki ew. 3/2 i 10/4 z obr. 58
- **5g + 5h** - odcinek okopów, przypuszczalnie polskich przekształconych podczas adaptacji przez wojska niemieckie i radzieckie, i pozostałości niemieckiego punktu oporu
działki ew. 8/4 i 9/1 z obr. 58

- **5b** – grobla i droga do mostu
działki ew. 3/1, 4/3, 4/4 i 5/1 z obr. 58

b) pozostałości zewnętrznych fortyfikacji niemieckiego przyczółka:

- **6a** - działki ew. 47/1 i 47/2 z obr. 60
- **6h** - działki ew. 50, 51 i 93 z obr. 71

a) fortyfikacje radzieckie (w przypadku 6j być może z wykorzystaniem polskich)

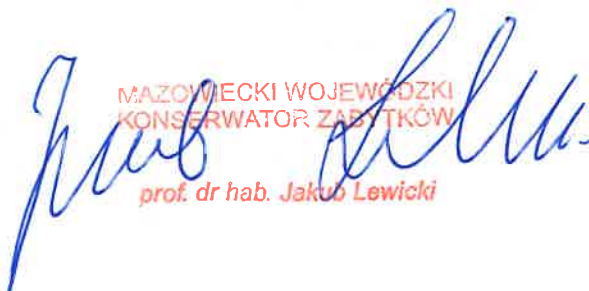
- **6b** - działki ew. 75, 82/1 i 74/7 z obr. 60, 2/16, 2/17 i 2/28 z obr. 68
- **6c** - działka ew. 60 i 56/9 z obr. 59
- **6d** - działki ew. 7/2, 8/2, 9/1, 10/2, 36 - 41, 68 i 69 z obr. 79
- **6e** - działki ew. 49/3, 50, 51, 52/7, 67, 68, 72/8, 84, 92 i 93 z obr. 67
- **6f** - działki ew. 77, 78, 86 – 91 z obr. 71
- **6g** - działki ew. 9, 41/2, 42/2, 43/2, 44 - 46, 47/2, 48, 49/2, 50 - 55 i 74 - 76 z obr. 78
- **6i** - działka ew. 22/10 z obr.70
- **6j** - działki ew. 19, 22/2, 22/6, 22/9 i 22/10 z obr. 70, 8/1, 9, 10/1, 10/2, 11 i 13-15 z obr. 72

Na podstawie art. 22 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa, a zgodnie z art. 22 pkt. 4 i 5 tejże ustawy, w gminnej ewidencji zabytków (prowadzonej przez organy samorządu terytorialnego w formie kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy) powinny być ujęte zabytki nieruchome: wpisane do rejestru zabytków, znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji oraz inne zabytki wyznaczone przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, 2127, 2320, z 2021 r. poz. 11, 234, 282, 784), w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim/samorządowym konserwatorem zabytków

Artykuł 7 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami uwzględnia również ochronę dla zabytku nieruchomego figurującego w gminnej ewidencji zabytków poprzez ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej (linii kolejowej/ lotniska użytku publicznego).

Natomiast zgodnie z § 15 ust. 1 ww. rozporządzenia o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku, o zamiarze wyłączenia karty ewidencyjnej zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty wojewódzki konserwator zabytków zawiadamia niezwłocznie właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości lub rzeczy ruchomej, która przestała być zabytkiem.

MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
prof. dr hab. Jakub Lewicki

Załącznik: kopia karty ewidencyjnej zabytku

Otrzymują:

1. strony postępowania w drodze obwieszczenia publicznego
2. WUOZ aa (KLŻ)

Do wiadomości

1. Starostwo Powiatowe w Otwocku, ul. Górna 13, 05-400 Otwock
2. Urząd Miasta Józefowa, ul Kardynała Wyszyńskiego 1, 05-420 Józefów

